

Tâhir Peşrev

Ney

Neyzen **Salih Dede**

Usûlü : **Fâhte** [20/4]

1. **Hane** / (Hane-i Evvel) / (Serhane)

SON / (Temmet)

2. **Hane** / (Hane-i Sani)

Neyzen

Salih Dede

[1818 (?) - 1888]

İstanbul'da dünyaya geldi. Mehmet Suphi Ezgi'nin Ahmet Irsoy'dan naklen yetmiş yaşlarına kadar yaşadığını kaydetmesi dikkate alındığında (Nazari-Ameli Türk Musikisi, I, 139) onun XIX. yüzyılın ilk çeyreği içerisinde doğmuş olduğu söylenebilir. Bu konuda çeşitli eserlerde rastlanan tarihler arasında 1818 yılı daha kuvvetli bir ihtimal olarak görülmektedir. Neyzen Yûsuf Paşa'nın üvey amcası olan Sâlih Dede, Mevlevîye tarikatına bağlı bir ailede yetişti ve bu tarikatta çile çıkarıp dede unvanını aldı. Müsikide ilk bilgileri ve ney üflemesini mevlevîhânede ağabeyi Said Dede'den öğrendi. İstanbul mevlevîhâneleri Sâlih Dede Efendi'nin hayatında önemli rol oynadı. Beşiktaş Mevlevîhânesi, bu mevlevîhâne Maçka'ya nakledilince Maçka Mevlevîhânesi, oradan Eyüp'te Bahariye'ye nakledilince Bahariye Mevlevîhânesi ve bu arada Kasımpaşa Mevlevîhânesi neyzenbaşlıklarını yaptı. Güçlü bir ney icracısı diye tanınan Sâlih Dede, Türk müsikisi bölümü sonradan kurulan Muzika-yi Hümâyûn'a neyzen olarak girdi (1840) ve burada ney hocalığı ve icracılığı görevlerinde bulunarak kaymakam (yarbay) rütbesine kadar yükseldi. Kaymakam olduğu için Sâlih Bey diye tanındı. Abdülmecid döneminde fasıl heyetinde çalışmasının ardından Abdülaziz'in tahta çıkmasından az önce kadro kısıtlaması sebebiyle emekliye ayrıldı. Kaynaklar, vefatıyla ilgili olarak Suphi Ezgi'nin tahmini olan 1888 yılını vermektedir de M. Nazmi Özalp herhangi bir kaynak göstermeden onun 17 Eylül 1887 tarihinde öldüğünü söylemektedir (Türk Müsikisi Tarihi, I, 585). Sâlih Dede Efendi Kasımpaşa Mevlevîhânesi'nin mezarlığına defnedildi (a.g.e., a.y.). Muzika-yi Hümâyûn hocalarından olduğu için babası ve ağabeyi gibi şeyh olamamıştır.

Özellikle peşrev ve saz semâileriyle tanınan Sâlih Dede, XIX. yüzyılın en güçlü saz müsikisi bestekârlarından olan Tanbûrî Büyük Osman Bey'den sonra bu sahada en başarılı sanatkârlardan kabul edilmiştir. Sâlih Dede ayrıca iyi bir ney hocası idi; dönemin meşhur ney virtüözlerinden olan Şeyh Hüseyin Fahreddin Dede'nin ilk ney hocasıdır. Nota yazısı gayet okunaklı olup iyi bir notist idi. El sanatlarıyla da meşgul olduğu anlaşılan Sâlih Dede, İbnülemin Mahmud Kemal'in verdiği bilgiye göre çok güzel karagöz tasvirleri yapardı (Hoş Sadâ, s. 285). Türk müsikisinin birleşik makamlarından güldeste makamını terkip etmiş, ismini koymadığı bu makamın adı sonradan Hüseyin Sadettin Arel tarafından konulmuştur (Nazari-Ameli Türk Musikisi, IV, 245). Sâlih Dede'nin bu makamdaki muhammes peşreviyle saz semâisi bugüne ulaşmıştır. Devr-i kebir peşrevlerinin bir kısmı dinî olan ve Nakşî Mustafa Dede'den sonra şedd-i araban Mevlevî âyini besteleyen Sâlih Dede daha çok din dışı eserler vermiştir (a.g.e., I, 139). Zamanımıza kaç eserinin ulaştığı konusunda farklı bilgilere rastlanmaktadır. Yılmaz Öztuna onun bir Mevlevî âyini, on beş peşrev, sekiz saz semâisi, bir oyun havası ve üç şarkı olmak üzere yirmi sekiz bestesinin listesini vermektedir (BTMA, II, 258). Sabâ ve uşşak saz semâisi, güldeste peşrevi ve saz semâisiyle hicazkâr peşrevinin notalarına Suphi Ezgi eserinde yer vermiştir (Nazari-Ameli Türk Musikisi, I, 138-139, 172-173; III, 22-24, 46; IV, 246). Sâlih Dede Efendi'yi XIX. yüzyılın sonlarında yetişmiş neyzenbaşı ve semâzen Yozgatlı Deli Sâlih Dede Efendi ile karıştırmamak gerekir.

Kaynak :
https://islamsansiklopedisi.org.tr/salih-dede-efendi

Fâhte Usûlü

Fahte: Güvercin demektir.

a) 20 zamanlıdır.

b) Bir dört zamanın iki 6 zaman ve sonda yine bir 4 zamandan veya başka bir deyişle, bir Sofyân iki Yürük Semâi ve yine bir Sofyân'dan yapılmıştır (4+6+6+4=20). Usûlü meydana getiren parçaların her birinden sonra noktalı ve 20. zamanın sonunda ise düz kalın veya iki ölçü çizgisi çekilmelidir.

c) 20/4'lük ikinci mertebesi kullanılmıştır (Zencir usûlünde yer alan ikinci usûldür).

d) Pişrev, ilâhi ve bestelerde kullanılmıştır.

Fâhte Darb Usûlü

[20 / 4] m e r t e b e s i

- 1 . Darb : (Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 2 . Darb : (Düm) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 3 . Darb : (Düm) / [1 Zamanlı ve Zayıf]
- 4 . Darb : (Te-Ek) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 5 . Darb : (Te-Ek) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 6 . Darb : (Te-Ek) / [2 Zamanlı ve Zayıf]
- 7 . Darb : (Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 8 . Darb : (Ta-Aa) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 9 . Darb : (He-Ek) / [2 Zamanlı ve Zayıf]
- 10 . Darb : (Tek) / [1 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 11 . Darb : (Kâ) / [1 Zamanlı ve Zayıf]
- 12 . Darb : (Tek) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 13 . Darb : (Kâ) / [1 Zamanlı ve Zayıf]

Kaynak :

- 1) ' Türk Musikisinde Usuller ve Kudüm ', M. Hurşit UNGAY
- 2) ' Türk Müsikisi Nazariyâtı ve Usûlleri-Kudüm Velveleri ' İsmail Hakkı ÖZKAN [1941- 2010]

PEŞREV

Peş, baş demektir. Peşrev, önde gelen, başta icraa edildir. Peşrevler, müstakimizde genellikle ilk icraa edilen büyük usullü (15 zamanlı usullerden daha büyük usullerle bestelenmiş), uzun soluklu, sanatlı eserlerdir. Klâsik fasılda "Kâr"dan önce, Mevlevî Âyinlerinde "Nât-ı Mevlânâ"dan sonra, Mehterde en başta, Halk Faslında en başta kullanılır. Peşrevlerin biçim özelliği şöyledir: Peşrevler genelde 4, nâdiren 6 haneli olarak bestelenir. Hâne ortalarında Teslim, mülâzime, teslim ve mülâzime şeklinde tekrar eden kısımlar vardır. Peşrevler makamların fihristleridir. Bir makamın hemen tüm özelliklerini gösterirler. Birinci hâne makamın temel özelliğini, ikinci hâne makama komşu olan makamların veya makamın diğer çeşnilerini, üçüncü hâne uzak makamlara geçgileri; tiz veya pest bölgeleri (meyanhâne), dördüncü hâne yine makamın kendi özelliklerini gösterir. Kısacası peşrevler, dinleyicinin kulağına makamların özelliklerini tanıtır. Münferit (tek başına) olarakda icraa edilebilir.